

אי הכי לכתחלה נמי - If it is so, it should also be permitted initially

OVERVIEW

The גמרא interprets a statement of ר' יוחנן to mean that if two עדים contradict each other concerning the death of the husband, the woman should not remarry initially, however if she remarried she may remain married. The גמרא explained this, based on the ruling of עולא who maintains that whenever an ע"א is believed¹ he possesses the status reserved for two עדים, and therefore he cannot be contradicted by one עד. The גמרא asks that based on the ruling of עולא, the woman should be permitted to remarry initially, for the עד המתיר cannot be contradicted. The גמרא answers that we do not allow her to remarry, in order to prevent gossip and slander (since there is a witness who denies the husband's death) as רב אסי declared. This תוספות will discuss to what extent is the rule of עולא applicable.

תוספות anticipates a question:

ומהא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז, ב ושם) -

And from that which we learnt in a משנה in פרק האשה שלום, that if -

עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ליכא לאקשויי לעולא -

One witness claimed the husband died and one עד claimed he did not die, the rule is **she should not remarry; we cannot challenge עולא** from this משנה.² (Seemingly that משנה does not accord the עד המתיר the believability of two עדים, for it prohibits the woman to remarry)³ -

תוספות answers:

דהתם איירי בבת אחת⁴ ואפילו אם ניסת תצא⁵ -

For there in that משנה it is discussing a case where the two witnesses

¹ An ע"א is believed (מדברנן) to testify that the husband died and the woman is allowed to remarry based on this testimony.

² The contradiction from the משנה to עולא poses a greater difficulty than the (apparent) disagreement between עולא and ר' יוחנן (who are both אמוראים). Why did not the מקשן pose this question (also)?!

³ question is based on the assumption of the מקשן, that according to עולא, the widow is permitted לכתחלה to remarry. We cannot therefore answer that the משנה in יבמות is אסור only לכתחלה. See following תוספות ד"ה משום.

⁴ ר' יוחנן never had the opportunity of accepting the testimony of the עד המתיר and rule accordingly, since the עד האוסר contradicted him (immediately). See footnote # 11.

⁵ תוספות answers that the מקשן could not have asked from the משנה (in addition to asking from ר' יוחנן), because the מקשן knew that the משנה could be discussing a case of בב"א where the rule of עולא does not apply. It follows therefore that even if she married she must leave, since she is a ספק א"א. See מהר"ם ש"ף.

testified **simultaneously**, therefore the עד המתיר is not believed ; and in such a case **even if she remarried** after their testimony **she must leave** the second husband -

ועולא איירי בזה אחר זה כשבא עד אחד ואמר מת התירוה -

And עולא is discussing a case where the witnesses came **one after the other**; when the first עד came and testified that the husband died, בי"ד **permitted her** to remarry -

ואחר כך בא אחר ואמר לא מת אם נשאת לא תצא -

And after this permission was granted, another witness came and claimed the husband **did not die**; in such a case **if she remarried she is not required to leave** her second husband. בי"ד has already established her widowhood status and she may remain married. In fact she should really be permitted to marry initially, even after the second עד testified (since באחד במקום שנים) -

אבל לכתחלה לא תנשא משום דרב אסי כדמסיק -

However on account of רב אסי's statement, she may not initially remarry, as the גמרא will shortly **conclude**. The ruling of עולא is only if the two עדים came בזא, and not if the two עדים came בב"א.

עדים seeks to prove his point that there is a difference whether the two opposing come simultaneously or consecutively:

ומרישא דהתם יש להוכיח שיש חילוק בין בבת אחת בין בזה אחר זה -

And we can prove from the רישא of the משנה in פרק האשה שלום, cited previously, **that there is a difference between** the two עדים **testifying simultaneously, and one** (המתיר) **testifying after a previous** (האוסר) -

דקתני עד אחד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא -

For the משנה teaches there, if one עד claims the husband died, and the woman remarried (based on his testimony), **and another עד came and testified** that the husband **did not die**, the rule is that the widow is **not required to leave** her new husband. This concludes the citing of the משנה.

ומפרש בגמרא דלא ניסת ממש אלא התירוה לינשא אף על פי שלא ניסת -

And the גמרא there explains that when the משנה states that if she remarries she is not required to leave, it **does not mean that she actually remarried, but rather** the term ניסת means **they permitted her to remarry** (based on the testimony of the first ע"א who claimed the husband died), **even though she did not actually remarry** the rule is still תצא -

The גמרא there explains itself that even though she is not currently married, the meaning of -

ולא תצא היינו מהתירה הראשון -

לא תצא is that she does not leave (or lose) her **initial permissibility** status. She may still remarry even if the **עד האוסר** comes before she remarries.⁶

משמע דווקא התירה קודם שבא העד ואמר לא מת -

It is apparent from that גמרא that she is permitted to remarry **only** if they **permitted her** to remarry **before the** second **עד** came and claimed the husband is **not dead** -

הא בא קודם שהתירה לא -

However if the second **עד האוסר** came **before she was permitted** to remarry, then once the second **עד** comes, she will **not** be permitted to remarry.⁷ It is evident from that גמרא that there is a difference between **זה אחר זה** where she may remarry (even initially, were it not for **אסי**) and **בבת אחת** where she cannot remarry.⁸

תוספות has a question:

וצריך עיון בפרק מי שקינא (סוטה דף לא:) דמשמע דאיירי עולא בכל ענין -

And there is a need for deliberation in פרק מי שקינא, where it is indicated that עולא applies his rule in any manner -

בין בבת אחת בין בזה אחר זה -

Whether the **עדים** came **simultaneously or consecutively**; in all cases the rule of **עולא** applies that **תוספות**. כל מקום שהאמינה תורה הרי כאן שנים ואין דבריו שלא אחד במקום שנים **עולא** explains his question:

דתנן התם עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת היתה שותה⁹ -

For the משנה there teaches, that if **עד** claims that the suspected **סוטה** defiled herself, and the other **עד** testifies that she did not defile herself,

⁶ See (however) footnote # 8 (Alternately).

⁷ The משנה states 'עד אחד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא' **משנה**, which we interpret to mean **התירה לינשא**. It is only in such a case that **לא תצא מהתירה הראשון**; but not if the second **עד** came before the **לינשא**.

⁸ It would seem at this point that there is a difference between the ruling of **ר' יוחנן** (according to **עולא**) and the ruling of the **משנה** in the case of **בזה אחר זה**. According to **ר' יוחנן** she may remain married; but not marry initially on account of **אסי**. However according to the **משנה** ruling (there is no concern of **אסי** and) she may remarry initially. The difference (according to **ר' יוחנן**) between **בזה אחר זה** and **בבת אחת**, would be if she remarried; if it is **בזה אחר זה** she may remain remarried, however if it was **בבת אחת** then she must be **תצא**. Alternately, one may interpret **לא תצא מהתירה הראשון** to mean that if she married (**בדיעבד**) she is not required to be **תצא**. The **משנה** and **ר' יוחנן** would then be in agreement. See **משכנות הרועים** אות תרנו. See following **תוספות ד"ה משום**.

⁹ If it is known that the **סוטה** was **נטמאת** (she was **מזנה** while an **איש**), there is no process of drinking the **אסורה לבעל ולבועל וכו'**. She becomes **מים המאריים**.

מים המאזרים the **would drink** סוטה the

ודייק בגמרא טעמא דהאי מכחיש אבל לא מכחיש עד אחד נאמן מנא הני מילי כולי -

And the גמרא infers from this משנה, **the reason the סוטה drinks is because that this** other עד who claims נטמאת **is contradicting** the עד who claims נטמאת (so there is still a ספק); **however if there is no contradiction, the one עד** who claims נטמאת would be believed and the woman would not drink the מים המאזרים [and would become 'וכו']. The גמרא there continues and asks; **from where do we derive this, etc.** The גמרא there explains the source for this דין.¹⁰

ופריך כיון דמדאורייתא עד אחד נאמן אידך היכי מצי מכחיש ליה -

And then the גמרא there asks, since מדאורייתא the one עד is believed, then how can the other עד who claims נטמאת contradict him -

והאמר עולא כל מקום שהאמינה כולי -

For עולא ruled that wherever the תורה believed, etc. an ע"א he is ואין כשנים, ואין ע"א he is **believed, etc.** The גמרא there answers -

אלא אמר עולא תני לא היתה שותה ורבי חייא אומר היתה שותה -

Rather עולא says that the משנה should read 'she does not drink (even) if there is a אחד בעד אחד, because the האוסר עד is מדאורייתא **However רב** says that the משנה reads **'she does drink'**. The גמרא there continues to ask -

לרבי חייא קשיא דעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה -

According to ר"ח that the משנה reads היתה שותה **this is difficult** to reconcile with the rule of **עולא** (that 'כל מקום שהאמינה וכו'). The גמרא answers, **there is no difficulty; here** by the case of סוטה both עדים came **simultaneously** (therefore the האוסר עד was never accepted) **and here** (where עולא says ואין) it is in a case where the two עדים came **consecutively**. This concludes the citing from סוטה מסכת.

משמע דעולא נמי איירי בבת אחת ולכך צריך להגיה ולא משני כדמשני רבי חייא -

This indicates that עולא is also discussing a case of simultaneity, and therefore it is necessary to correct the reading of the משנה from היתה שותה to לא היתה שותה and he did not answer as ר"ח answered (that there is a difference between זה אחר זה and ב"א). For if עולא is discussing only a case of זה אחר זה why was it necessary for עולא to change the גירסא from היתה שותה to לא היתה שותה? The גירסא could be היתה שותה and the explanation would be because it is ב"א. This proves that according to עולא even בב"א the עד is כשנים. This contradicts what תוספות maintained previously that ([even] according to עולא) there is a difference between ב"א and ב"ז.

¹⁰ It is derived from the פסוק in (ה'ג, יג) [נשא] (במדבר) where it is written לא נתפשה (נשא) (ה'ג, יג) in פסוק.

ומיהו איכא למימר דעולא לא מיירי אלא בזה אחר זה offers a possible answer:

– **ומיהו איכא למימר דעולא לא מיירי אלא בזה אחר זה**

However it is possible to maintain that עולא is only discussing בזא"ז; and in a case of בב"א he does not rule that the עד is כשנים –

– **אלא שנראה לו דוחק להעמיד המשנה בבת אחת**

However it appeared to him difficult to establish the משנה in a situation of בב"א (as ר"ח did) –

משום דמשמע ליה דמיירי בזה אחר זה ¹¹ –

For it seemed to עולא that the משנה is discussing a situation of בזא"ז (where an עד is כשנים), therefore he had to change the גירסא to היתה שותה.

ועוד אומר רבינו יצחק דאפילו איירי לעולא בכל ענין offers an alternate answer:

– **ועוד אומר רבינו יצחק דאפילו איירי לעולא בכל ענין**

in addition, the ר"י answers that even if according to עולא this rule applies in all cases even בב"א, that עולא will maintain that even in a בב"א situation the עד has a נאמנות of שנים –

– **הני מילי התם דמדאורייתא** ¹² עד אחד מהימן בסוטה כדנפקא ליה התם מועד אין בה –

This would be applicable only there by סוטה, for by a סוטה, an עד"א is believed מדאורייתא as the גמרא derives it there from the פסוק of ועד אין בה –

– **אבל הכא גבי אשה דלא מהימן אלא מדרבנן לא חשיב כשנים אלא בזה אחר זה**

However here by אשה עדות where the עד is not believed מדאורייתא to testify that the husband died; he is believed only מדרבנן, in this case the עד"א is not considered as two עדים, except in cases of בזא"ז, where initially his testimony was not as yet challenged, when it was accepted and ruled upon. ¹³

ואף על גב דיש חילוק בין דאורייתא לרבנן anticipates a question:

– **ואף על גב דיש חילוק בין דאורייתא לרבנן**

And even though there is a difference between a נאמנות מדאורייתא (where the rule applies even בב"א) and a נאמנות מדרבנן (that [even if there is a rule] it

¹¹ The משנה there states the case of נטמאת וע"א אומר לא נטמאת together with the case of נטמאת וכו' אומר. Assuming that עולא is only בזא"ז, we must say that the case of נטמאת וכו' אומר is בב"א for if it is בב"א, then even if one עד says נטמאת she would be שותה. We therefore assume that the case of נטמאת וכו' אומר, which is brought together with the case of נטמאת וכו' אומר, is also בזא"ז. This differentiates between the משנה in סוטה which תוספות assumes (according to עולא) that it is בזא"ז, as opposed to the משנה in יבמות regarding which תוספות stated previously (footnote # 4) that it is בב"א. See also מהר"ם שי"ף (ד"ה בא"ד משום) and משכנות הרועים אות תרנו.

¹² מדאורייתא states ע"א וכו' **תורה**. This implies that the rule of עולא is where the נאמנות is מדאורייתא.

¹³ See 'Thinking it over'.

applies only בזא"ז; so how can the גמרא here ask that there is the rule of עולא, when the rule of עולא was stated by a נאמנות מדאורייתא –

– גמרא answers that nevertheless, the

מייתי מדעולא דנראה לו דחשיב כשנים בזה אחר זה בדרבנן כמו בבת אחת בדאורייתא:
Cites the ruling of עולא, **for it seems to the מקשן that an ע"א should be considered as two עדים (even) in a נאמנות מרבנן, (at least) if it a בזא"ז situation, just as the ע"א is considered like two in a נאמנות דאורייתא (even) in a ב"א situation.** The מקשן is of the opinion that a נאמנות מרבנן by a בזא"ז situation should be as strong as a נאמנות מדאורייתא by a ב"א situation.

SUMMARY

The rule of עולא that applies (only) when כל מקום וכו' עד אחד הרי כאן שנים וכו' applies (only) when the עדים came בזה אחר זה. Concerning where an ע"א is נאמן מדאורייתא, there are two opinions whether this נאמנות applies even by ב"א or not.

THINKING IT OVER

How do we explain that if it is a נאמנות מדאורייתא then it is effective even בזא"ז?¹⁴ however if it is only a נאמנות מרבנן then it is effective only בזא"ז

¹⁴ See footnote # 13. See ח"ב אות שלד.